

Vredništvo: na Travniku št. 277. li. št. 277. (Vse skrbni ljudi za razpoljubljenost). Prejemajo se zaplata vsakega na enačilo ljudi v vsakodnevni jeziki. Mica se za vsako haluško vrsto 5 kr., za vsako omanjlo, sveže okret, patino, ča, dvakrat, 8 kr., ča trikrat, 10 kr., v. Povrh tega še vsak krat 30 kr. za štompaj.

DOMOVINA.

Izhaja vsako saboto. Naročnina s poštnino vrednata za celo leto 2 gold., za pol leta 1 gold. Naročila, pisma in reklamacije naj se pošiljajo vredništvu. Posamni listi se prodajajo v Gorici pri bukvarji g. Šoharju na Travniku po 4 soldo.

posebno za primorsko-deželne, pa tudi sploh slovenske zadeve.

STAROOGLEJSKI OBRED.

„Ritus Patriarchinus.“

(Spisovja vrednik.)

Med skrivnostnim prigodkom v obrednici zionski tisti večer pred Odrčenikovo smrtjo in med danušnjimi, po vsem svetu slovečimi cerkvenimi obredi in svetimi opravili v prečastitljivi cerkvi sv. Petra v Rimu, ali pa v Sikstini; med priprostim apostolskim „lomljenjem kruha“ in na videz tako umetno zahomotano slovesno škofovsko mašo v naših veličastnih stolnicah - kak velik razloček! In vendar je ta razloček le videzen, le nebi-stven ter zgine skoraj ves, če to reč preudarja človek, kateri je v takih rečeh zveden. Kdor se je le nekoliko seznanil z zgodovino kristjanskega cerkvenega obredstva, kršanske službe Božje, ne najde v sedanjih naših kulturnih oblikah družega, kot, da se vse, kar dandanašnji v naših cerkvah opravljamo, podaja naravno iz naravnega, samoobsebnega razvijanja Gospodovih dejanj ali naročil in prvotnih apostolskih bogočastnih ustanov. Poznavec reči se ne bo čudil sedanjemu katoliškemu bogočastju ne več, ne manj, kot, postavimo, razločku med otročjo in možko podobo istega človeka, ali med mladiko in drevesom.

Božje zrnce kristjanske naše liturgije, katero tiči v pomenljivih besedah: „Storite to v moj spomin!“ razvilo se je in zrastle organično — iz samega sebe — do tistega košatega drevesa, kterege deblu pravimo „sv. maša“ in kterege sadupolni vrbi in čvrste veje so vsa druga dejanja, raznoteri obredi in simbolna opravila povelečevavnega (latrejtnege) in posvečevavnega (sakramentalnega) bogočastja. Padlo je bilo skrivnostno to zrnce na rodovitno zemljo starozakonskih Mojzesovih bogočastnih naprav; Apostelj in nasledniki njihovi so je primerno gojili; ogrevalo in plodilo je je vse oživljajoče solnce krščanstva; modrostna rosa veleumnih previdnostnih cerkvenih mož je je rahlo namakala — in tako vidimo je zdaj, kakó tu stoji kot žlahtno sadno drevó, ki obilni svoj sad — poduk in milost, spodbudnost, pobožnost, živejo vérnost itd. milijonom in milijonom ponnja tistih vernikov, kateri brez take dušne jedi živeti ne morejo, kateri živo čutijo tega bogočastja blažno potrebnost.

ga bogočastja mnogoteri lesnika cepili, ali preobilne soko va-nje precejali, ki so nepotrebne škodljivo izrastke in izrodke poganjali; bili so časi, ko so tisti, katerim je bilo sveto drevo v varstvo in skrb izročeno, premalo varovali je prahu, ki je na-njo se ulegal s ceste stoletij. Duh nekterih dob namreč in stoletij je cikal nekako na preobilnost in prenapetost. Lahkomišelnost,

na dalje, pomanjkanja resnobnosti in prave razumnosti, bodisi pri čuvajih zionskih, bodisi pri obrednikih, je bila v časih kriva, da se je marsikaj usilllo v liturgijo, kar je bilo za vse drugo dobro, samo za to ne, da bi bilo duha, moč in dostojnost njeno varovalo. Ali to ne zadeva nje same na sebi, njenega bistva, ampak le nosilce dotičnih cerkvenih oblasti. Sicer pa so bile te nepristojnosti prav za prav le „felix culpa“ navadne človeške slabosti, ktera je poznejim modrejšim cerkvenim oblastnikom, pravega krščansko-cerkvenega duha treznim zastopnikom priliko ponudila, iztrebiti iz božjih obredskih naprav vse, kar je preveč po človeškem in posvetnem dišalo, in tako liturgijo zopet toliko bolj očistiti. Divje, nepotrebne veje so padale pod krivcem razsvetljenih papežev ali cerkvenih zborov; prah je razpihala sapa jasnejših časov: kar je bilo prisiljenega narejenega, se je, kolikor se je dalo, izločilo iz tega, kar je zrastle bilo naravno. Pomniti je pa potreba tudi tukaj, kakor povsod v zgodovini: Vsak čas se mora s svojim merilom meriti. Ko bi kdo hotel kako ustanovitev, kako zročilo iz starodavne krščanske dobe, ali kako naredbo mnogo grajanega in obrekovanega srednjega veka z našim vatlom meriti, t. j. po našim modernim mišljenji in čutjenji in sploh tako soditi, kakor se nam dandanašnji reči kažejo, bilo bi to toliko, kakor misliti si in trditi, da je Atila svoje drhali po železnici v Oglej peljal; bilo bi to toliko, kot čisto nič ne razumeti, kaj da pomenijo besede: zgodovinsko dana stvar, - kulturno zgodovinska prikazen.

Liturgijski obredi v katoliški cerkvi so monumentalna spominska obhajila minulih stoletij. Ko se je h koncu nagnilo, je vsako stoletje bogočastju svojo podobo vtisnilo, kot zgodovinsko zapuščino. Liturgija je javen (očiten), živ spominek, na katerem je zapisana verska spoznava izhodne in zahodne cerkve, vera pastirjev in črede, duhovščine in ljudstva — prvotnih in vseh naslednjih časov.

Tako je torej liturgija veličanska naprava, v kateri je naj potranjeje svetišče cerkvenega življenja. Gledé na to njeno veličanstvo, zgodovinsko njeno vrednost in globoko pomenljivost, naj bi se ohola nevednost ali plitva kritika nikdar ne predrznila soditi in pretresati jo zgolj le s kratkovidnega uma topim orodjem.

Kdor hoče pogledati v bistvo in v konec ali namen kako veličanske naprave, kacega mnogo-udnega organizma, pravi Kesting v svoji „liturgische Vorlesungen über d. h. Messe“, ne sme samo svoje šolske torbice, ali zdravega svojega uma, ali, da imenitneje govorimo, ne le pravno zavestnosti za svet vprašati, temuč ni drugače, kot, da se s vojimi vprašanji na dotični organizem obrne, da ude njegove popred posamno, potem v njih zvezi (skupnosti) pazljivo pregleduje in preiskuje, dokler ne najde tiste reči, ki ves organizem

vlada, v kateri imajo posamni udeli svojo pridelavo svoj konec — pravo svoje središče."

Po vsi pravici smemo tedaj skleniti: Ni ne navadna človeška naprava, ni naključna ali samovoljna naredba krščansko naše hogočastje, temuž — po bistvu svojem — naprava božja.

Dalje prihodnj.

CESARSKI PATENT OD 2. JANUARJA 1867,

Veljaven za Česko, Dalmacijo, Galicijo in Vladimirijo s Krakovskim, Avstrijo pod in nad Anižo, Saleburško, Štajersko, Koroško, Kranjsko, Bukovino, Moravsko, Sleško, Tirolsko, Predarelsko, Istro, Goriško in Gradiško in za Trst z obmestjem tržaškim.

Mi Franc Jožef Prvi, po Božju milosti cesar avstrijski i. t. d.

dajamo na znanje in poročamo:

Da se izravnavajo nasprotja v pravnih zahtevah za stran ustavnih naprav cesarstva, napeljala je Naša vlada na podlogi patenta od 20. septembra 1865 razpravljanje z zastopniki dežel Naše ogerske krone.

Z ozirom na to, kako sedaj stoji to razpravljanje in v namenu, da bi se ta preimennitna naloga iz trdnega dna, na vse strani pravično in kolikor se koli dade hitro rešila, smo sklenili, na sodelovanje poklicati zastopnike Naših drugih kraljestev in dežel.

Dasi radi jemljemo v pomislek pravne menitve, ki vladajo v posameznih delih cesarstva, stojemo vendar za Svojo prvo in najsvetojšo dolžnost, pri tem kakor neprestopni cilj in mejnik imeti varni obstanek in skupno korist države vsegdar pred očmi.

Razmerja sedanjega časa in okolnosti, v katerih se nahaja cesarstvo, bočejo enako neogibno, da se razprave o ustavi doženo v kolikor je le mogoče kratkodobni in da se tedaj različne pravne menitve in zahteve kraljestev in dežel, ki se ne štejejo k ogerski kroni, poravnajo v skupnem zboru, držec se vsegdar tega vodila, da velja državi obstanek utrditi.

Trdo držanje formalnega stajališča, s kterega bi se pri delu pomiritve gledalo samo in edino na način ravnanja, oviralo bi rešitev te naloge, pripravilo bi v resno nevarnost načelo konstitucijsko — ktero zagotoviti in za prihodnost obvarovati je Naša trdna volja, ter stavilo končni uredbi notranjih državnopravnih razmer tehtne zadržke tako, da bi se nevarnosti, ktere žugajo vsemu cesarstvu, s tem še povisale, ne pa pregnale.

Spoznavši torej za dobro, poklicati zastopnike omenjenih kraljestev in dežel na izreden zbor državni ter raztegniti ta poklic tudi na Našo zbornico gosposko, hočemo in želimo ozir na pravice, ki so se pridobile po večletnem delanju zastopnikov teh dežel na podlogi postave o državnem zboru od 26. februarja 1861, zdiniti s pripoznanjem pravice, ktero Naš diplom od 20. oktobra 1860 dodeljuje deželnim zborom, da se pri vprašanjih skupnega interesa iz njih pošiljajo zastopniki.

Volja naša je, da prvotni zastopniki, ki po temo poslani iz vsake dežele, bodi enako številni, ktero ustanovljive postava o zastopu cesarstva, in da se opusti dajanje napotkov. Silna potreba, da se pospeši delo izravnanja, vzeva ogibati se vsake ovire.

Zastranjavnosti sej in zastranjega, kako naj občite ena z drugo v opravih obe zbornici, kterima postaviti pryoosednika in pryoosednikov namestnike. Si pridržujemo, kakor tudi gledé na pravico Naših ministrov

(in glavni del oblasti, deležiti se posvetovanj, veljalo bode, kar velevalo postavi od 26. februarja in 31. julija 1861.

Ker se šestletno razdobje, na ktero so izvoljeni deželni zbori, uže bliža svojem koncu, in ker želimo, da bi narodi Naši pri toliko imennitni nalogi na novo izvrševali pravico volitve, vzvidelo se Nam je, zapovedati novo volitev deželnih zbornikov.

Zanašajo se tedaj na požrtvovavno domoljubje Svojih naredov in pričakovajo, da se bodo z ozirom na tako resnobno okolnosti dragovoljno posebni interesi umaknili edinemu velikemu cilju, naimreč: skupno cesarstvo braniti in zaklanjati v tem, cesar mu je k živetju neogibno potreba, — ukazujemo, zaslišavati Svoje ministersko svetovavstvo tako:

Člen I. Deželni zbori česki, dalmatinski, Galicijo in Vladimirijo s Krakovskim, Avstrijo pod in nad Anižo, saleburški, štajerski, koroški, kranjski, bukovinski, moravski, sleški, tirolski, predarelski, isterski, goriški in gradiški so razpuščeni.

Člen II. Napravijo naj se brez odloga novo volitve za te deželne zboro.

Člen III. Deželni zbori na novo izvoljeni in pa mestno svetovavstvo tržaško poklicani so na 11. dan februarja meseca t. l. v svoja postavna zbirališča.

Člen IV. Sklicani zbori deželni in tržaško mestno svetovavstvo naj ne prejmejo druge predloge in oziroma drugzega dela razen edinega tega, da se jim priobči ta Naš cesarski patent z naročilom vred, naj volijo za izredni državni zbor.

Člen V. Izredni zbor državni sklicuje se na 25. dan februarja t. l. v Našo glavno in prestolno mesto na Dunaj.

Člen VI. Posvetovati se o ustavnem uprašanju bodi edina reč, s ktero bode ta izredni državni zbor imel opraviti.

Dano v Našem glavnem in prestolnem mestu na Dunaju drugzega dne meseca januarja v letu tisoč osem sto šestdeset sedmem, Našega cesarjevanje devetnajstem.

Franc Jožef. (L. S.)

Beust I. r. — Belcredi I. r. — Lavisch I. r. Komera I. r. —

Wullerstorf I. r. John I. r. — M. L. —

Po najvišem povelju:

Vitez Bernard Meyer I. r.

DEŽELNE ZADEVE.

Adresa *)

do Nj. Vel. presyeti. cesarja, ki jo je naš dež. zbor v. seji 22 dec. l. l. z večino glasov (z 12 zoper 8)

potrčil, glasi se tako-le:

Prešvetlo veličanstvo!

Preponižno poklonivši se in ginjenega srca je poslušal zbor besede premilostljivega lastnoročnega pisma od 18. oktobra 1866. s kterim ie Vaše C. K. A. Veličanstvo blagovolilo tej naši Deželi svoje Cesarsko priznanje razodeti za domoljubje in zvestobo, ki jo je izkazala in za žrtve, ki si jih je zadela bila poslednji nebrečni čas.

*) Zdolo se nam je primerno, imed zbornih obravn. pred vsim družin adreso priobčiti.

Cesarska Vlada beseda, da nar drageocenejše pporoštvo, da se bodo vse poskušilo, da se rane, ki jih je vojska vsokla, zacelijo. Naloga ta bo tim lojka kajti, potom ko so nehale homatijske, v ktero, jo bila Avstrije zapletla politika njena v Italiji in na Nemškem, smemo nadjeti se, da nastopi zdaj doba mira namesto vojake, za ktere voljo so, ker je bilo vedne silnega oborožanja traha, denarni priid popomočki bolj, ko bolj pojemali, tako da je vse na Avstrijo gotovi pogin merilo.

Ako bodo razmere na spuf v vsakom oziru dobre, bodo tudi lahko ljudstva doma spraviti, in med raznimi narodnostimi doseči tisto slogo, ktere je neobhodno treba, da se svobodne ustanove vkoreninijo, in da Avstarija mogočnejša postane, ter da se bodo svet čudil modrosti, ki bo osodo njeno ravnala, ter ljudstev njenih sreči in blagostanju.

Da se pa ta cilj doseže, treba, da se zagotovi enakopravnost vsem narodom, da se vsem materialnim in duševnim močem prost razvoj dovoli, da se javni poduk v narodnim zmislu pospešuje, da se svohoda vesti spoštuje, ter da vlada Vašega Veličanstva pot napredka in ustavne svobode določno nastopi.

Postavedajstvo v mnogih razpolih, je zaostalo, finance so prav v slabem stanju, in državljanom sploh je sree upadlo; treba je torej v vsem tem naglo pomoči, ktere pa vlada Vašega Veličanstva brez podpore vseh Vaših ljudstev najti ne more.

Ker so ljudstva avstrijske v sreči in nesreči uže, skoz stoletja združena, pridobila so si pravice in dolžnosti si naložila, katerim ne sme nihče izviti se, kakor da bi jih ne hotel priznati, in zoper ktere nič ne pmorejo pergameno starodavne dobe; kajti življenje držav in narodov se ne drži mrtve črke, ampak napreduje po svojih lastnih postavah, in prestopivši pretesne meje starih listin, ustvarja si nove, v njih neprevidene razmere.

Nujno potrebno torej je, da se skupno zadeve kraljestev, iz katerih je zloženo v zmislu cesarskega diploma od 30. oktobra 1860 naše cesarstvo, po ustavni segi obranjujejo v skupnem državnem zboru, kteremu naj bi stalo nasproti odgovorno ministerstvo.

Nar bolj pa želimo, da bi se po pogodbeni poti in po primernem pripomaganju zastopstva naše grofije zafrčno določila politiška njena razmera drugim dežellam in kraljestvom in cesarstvu nasproti.

Nič manj važnosti pa ne prilastuje ta naš zbor tudi popolni avtonomiji slehernih kraljestev in dežel v vseh zadevah, kakor tudi celoti in neodvisnosti njihovih zemeljskih obsegov, ki jih tirja posebnost njihovih zadev.

Bog obvaruj, Bog ohrani presvetlo Vaše Veličanstvo!

Predsedništvo deželnega zbora poknežene grofije Goriske in Gradiške.

Wilhelm graf Rade,
deželni glavar.

Razglas.

Vsled Cesarskega patenta od 2. januarja t. l. in v zmislu §§. 19. in 20. volitne postave za deželne zборе sem spoznal za primerno, razpisati s tim občne volitve za deželni zbor mejne grofije isterske in poknežene kronovinah naj se volitve deželnih poslancev, ktere se imajo napraviti po postavi v spodaj imenovanih krajih, izvršijo ta le razkazane dni.

a.) Poslanci kmetovskih občin se bodo volili 20. dan januarja t. l. in sicer (isterske kraje smo izpu-stili, Vr.)

za volitni obseg politiških okrajev goriskega (okolice), kanalskega in ajdovskega v Gorici;

za volitni obseg politiških okrajev gradiškega, trziškega (monfalkonskega) in cervinjanskega v Gradiški;

za volitni obseg politiških okrajev tominskega, bovškega, cirkljanskega v Tominu;

za volitni obseg okrajev sočanskega in komanskega v Sočani;

b.) Mesta, trg, ila, obrtnijski kraji in kupčijska zbornica goriska bodo volili svoje poslance 31. januarja t. l. in sicer (v okraju goriskem) v Gorici;

za volitni okraj goriski v Gorici; za volitni okraj karminski in gradiški v Karminu; za okraj cervinjanski, inički in grajski v Cervinjanu; za v okraj tominski, bovški, koharidski, kanalski in ajdovski v Tominu;

c.) volitve velikega, zemeljskega posestva bodo: 1. dan februarja za volitni obseg politiških okrajev gradiškega, cervinjanskega in monfalkonskega (razuu županij Devina, Dohordoba in Opačjasel v okraju monfalkonskem) in okraja karminskega (razuu županij Biljanu in Dolnja) v Gorici.

4. februarja t. l. za volitni okraj obsegajoč mesto Gorico z obmestjem in politiške okraje, goriskega (okolice), bovškega, tominskega, cirkljanskega, kanalskega, ajdovskega, komanskega, sočanskega, potem sedanjih županij, devinske, doberdobske in opačjaselske (v monf. okraji) in biljanske in doljenske (v karminskem okraji) v Gorici.

To se daja za znanje z opominom, da naj se stori in zankaže, česar treba, da okrajni predstojniki in župani napravijo, kar imajo napraviti, za izvršbo volitev.

V Trstu, 7. januarja 1867.

Namestnik Nj. C. K. Ap. Veličanstva v Trstu in na Primorskem,

Kellersperg I. r.

Slovenci goriski!

Ste brall cesarski patent in razglas zastran novih volitev za deželni zbor? Sme, porečete, kedar ju v današnji „Domovini“ preberete. — Prav! Zdaj torej na noge; poslušajte „Domovino“! — Kedar stopi popotnik na ladijo, da se kam pelje čez morje, ali pa v voz, navadni ali železnični, izroči, kar ima nar dražjega — svojo osebo, svoje življenje, na ladiji kormilniku, na železnici mašinstu, ki hlaon krmi, na navadnem vozu kočijažu ali gonjaču; in kako trepeče človek, če je kočijaž ali voznik pijan, če je mašinst poreden, če je kormilnik nepošten! — Lejte v enakih okolnostih smo mi vsi. Dežela naša, država naša je voz, je ladja, na kateri se vozimo vsi, z vsim, kar imamo, do skupnega svojega cilja v časnih zadevah. Kormilnik na državni ali deželni ladiji zraven vlade je zbor. Njemu je izročeno vse, za kar nam mora mar biti: naše premoženje, naša osebna varnost, naša narodnost, domače in občinske zadeve, z eno besedo naše duševno in materialno blagostanje. Bomo li te reči, te svoje zaklade, nespa-metnim ali nepoštenim ljudem izročevali, da nas v kako brezžno, v pogubo zapoljejo? Premisliti je torej treba, kakanih mož si izvolimo. — Kar se tiče volitev in poslancev, ki jih homo hoteli voliti, ali, ki se nam bodo sami ali nam jih bodo drugi ponujali, bodo se gotovo marsikaj čenčalo in kvasilo; stranka bo zoper, stranko: tega nam bodo hvalili in v zvezde kovali, u-nega črnili in grajali, da bo groza; tega bodimo si sve-sti — pa tudi na to pripravljani, da se ne ulovimo na skopce, ali da v kako zanjke ne zabredemo.

Glejmo, da, če pridejo med nas nepoklicani ve-kačji, ki nimajo med nami nič opraviti, ali pa, če se bodo silil med naše volivce kak volk v ovčji koži, da se ne damo motiti; zavrtnimo vsacega, o katerem sme-mo sumiti, da mu ni mar za pravo naše blagostanje,

ampak samo za to, da bi kakor nekoli svojo ali svojo nameno dosegel. — Zdaj pa resno preudarimo! Kakšnih postave potrebujemo? Razun tega, da je pošton, da narod naš bi, da se mu naše potrebe znajo, ter da je svet Avstriji in cesarju, razun tega — kar se uže skor samo po sebi zostopi — mora biti poslanec tudi svetom in imajo v tistih rečeh, ki se v zboru razpravljajo, misljo sploh težavne in zahotane in katerim so nasadno la. *izoblasti ljudje kos. S samo poštonostjo torej, z dobrim srcem in dobro voljo bi nam nevedni poslanci presneto malo pomagali; se razumeli bi ne, kar bi drugi v zboru obravnavali. Vsak zbor potrebuje, vsaj veči del, učenih, razumnih mož (inteligencije); vmes pa že zna biti tudi kak prost človek na pravem mestu, samo da o javnih (deželnih ali državnih) opravilih kaj razumi. To naj nam bo vodilo (rogeleka) pri volitvah. — Tu pa nastane vprašanje: Kje imamo takih razumnih (inteligentnih) mož iskati? v katerem stanu? Nekteri nam poročajo: uradnikov nikar ne volite; oni ne skrbijo za ljudstvo; ampak za se; oni morajo plesati, kakor jim vlada gode, oni niso neodvisni (sami svoji). Tem odgovorimo: Mi potrebujemo v zboru omikanih, razumnih mož; če jih v družih stanovih ne najdemo, ne bomo branili se tudi uradnikov, se ve, da si takih uradnikov poiščemo, o katerih nam je znano, da so naši, da imajo srce za nas. Pravite, da uradnik ni neodvisen; je li pa morda kateri drugi človek neodvisen? Nar. hujši liberalcec (svobodnjak) je pri vsi svoji širokoustnosti navadno naj večji sužen, ne sicer vlade, ampak — včasih drhali, omikane in neomikane. Kaj ljudje poročajo, si misli zmirom, in trepeče pred neko znano sorto „občnega mnjenja“. Gorje mu, če svojo drhal razžali, ali kakor si bodi razdraži! Veste, kdo je na svetu neodvisen? Nihče; ali, če že hočete k večjemu kak sebičen bogatin, ki za nič in nikogar ne mara, in se javnega življenja ogiba *). In pa, kaj mar mora ravno tako biti, da uradnik, če ljudsko blagostanje pospešuje, s tlm vladi nasprotva in se ji zameri? Sicer pa res, da med uradnikom in uradnikom je razloček (vrli poslanec Herman je tudi uradnik) in, če tukaj svetujemo, naj bi se gorilki Slovenci uradnikov ne branili, to le za to svetujemo, ker nečemo, da bi se gledalo na stan, ampak le na osebo, ali je za nas ali ne, in zato, ker v družih stanovih dovolj možakov, kakoršnih mi v zboru neobhodno potrebujemo, najti ne moremo. Da so naše razmere za zdaj take, tega niema mi kriviti. — Ali se eno lastnost morajo imeti vsaj nekteri naši poslanci? Govorničev potrebujemo. V našem zboru se navadno italijanski govori (ako ravno ni nikjer zapisano, da mora to za vselej tako ostati), vsak slovenski jezik pa ni na italijanskem brusu nabrušen. Torej ozirno se potakih možeh, katerim jezik gladko teče, tudi če niso našega rodu, da le se nam pravični, odani in zvesti, in pa da naše razmere poznajo. Skušnja nas uči, da v prvem desetletju našega zboru sta nam dva neslovenska poslance s svojo pravičnostjo in, oziroma, zgovornostjo v narodnem oziru več pomagala, kot nekteri po rodu naši. — Geslo naše torej bodi: Volimo pravične in poštone, izobražene in zvedene, in pa zgovorne moše, kakoršnega si bode stani in rodu!*

Volivci! drhte se „Domovine“, ona ve za take moše in vam jih o praveh času, po primolni poti naznaniti.

GOSPODARSKE KUŠNJE

Kako se dajo pokončati gliste po vrtilih. — Da se zmanjša število nadležnih in zlasti v plažnih vrtilih škodljivih glist naj se o lepih dnech — najraje njutraj ali zvečer ali pa koj za padlim dežjem — lopata v tla zabode, ter naj se pretresa zemlja s tlm, da se trka na lopatišče ali na lopato samo. Prostrane prilokejo gliste uže predno pride mineta iz zemlje — menda, ker mislijo, da kit, najhujši njih pragunjavač, okoli njih rijo, ali ker jim je potresovanje zoperno — ter se dajo lahko pokončati; ali pa se povrtijo na tla, da jih pobere kokoši in raso, katerim se kaj toden živeh. —

Ako hoče kdo pokončati gliste v suhlih tleh, naj samo se poskropi zemljo pred omenjenim ravnanjem: se smejal se bo zraven, ko boče videl, kako naglo se kopajo gliste na dan. — Ta pomoček ima dve posebno dobri lastnosti: prvič zares pomaga in je, drugič, prav po ceni. Zasadi dvakrat ali trikrat lopato, pa pobere škodljiv mrčes, pa si ga splačal. — Čem lažji je pomoček, tim gotoviji je navadno.

Kako se dajo sodi popolnoma osistiti. — Sod se do arde napolni z vodo, pa se razbali na ognji pročaj kremenja. Meče se potem po volji v sod toliko se razbeljuna kremenja, da začne voda vreti; pa se sod splahne s čisto mrzlo vodo. Množenje tré po jeseni urezanih sajenicah (sadi-kah). Samo da je padla jeseni prva slana, obere se vse listje trtam, ktere so odbrane za presajanje, da se pospeši olesonenje (odrovenenje) ček (kolči), katerih si misliš urezati za usaditev. Ko so tako gole stale trte kaka 2-3 tedno, obreži jih, porabi urezane rastlike za sadiko. Jeseni urbane kolči, so neki mnogo bolje kakor spomladi urezane. Jeseni urezane mladike se mnogo raji vkoreninijo in primejo in poženejo prvo leto mnogo krepkejšo čeko, kakor spomladi urezane sajenic. (Der prakt. Landw.)

NOVA POSTAVA ZASTRAN VOJAŠTVA

Vlada si prizadeva zboljšati na vse strani stanje cesarstva. V tem namenu je izdala nekoliko postav, ki so ragledale ob novem letu beli dan, in ki so tako važne, da spremené popolnoma lice našemu cesarstvu, če bodo obveljale. Take postav so: postava zastran občne dolžnosti vojaške službe in postava o ločitvi sodnijskih zadev od političkih. Za danes spregovorimo le nekoliko o vojaštvu. Naj pa se pred omenimo, da vse te postavje ima po ukazu cesarjevem se obravnati zbor na Dunaji, kateri ima pravico, jih odobriti, če misli, da bodo na korist ljudstvu in jih ovreči ali preparediti, če misli, da so narodom, za ktere oni govorijo, na škodo.

Po novi postavi bode vsak moški nosil orožje od 1. januarja tistega leta, v katerem boče 19. let star, do 1. januarja tistega leta, v katerem boče 46 let star. Vsak boče vojak, naj si boče bogat ali ubog, zdravnik, advokat ali dijak, grof, kmet ali težak (fakin). Vojaščine oproščeni bodo samo: 1.) edini sin, če je oče uže obnemogel, 2.) edini vnuk, če mora on živiti starega očeta ali staro mater, 3.) edini brat sester sirot ali nedoraslih bratov, 4.) bogoslovci in duhovni, 5.) taki, ki niso za kakor rabo, kot: blazni (pori), slepi, gluhi, grhci in priklukovci.

Prepovedano je, se odkupiti ali postaviti namestnika mesto sebe; samo brat, ki je uže dolužil, sme se dalje služiti za zvojača pristnega brata. Zakaj hi ne tudi branil bogatin s 1000 g. sebe, svojo bogatijo in domovino, ko bi moral braniti revež nič z lastno kožo?

Cela vojska (armada) da se razdeliti v dve veliki vrsti. V prvo vrsto, ktero hočemo imenovati vrsta bramborcev, spadajo mladenci od 18-20. leta, pa možje od 32. do 45. leta; v drugo, ktero bomo imenovali vrsto rednih vajakov, za vojake pripravni možki od 20. do 32. leta.

(Dalje v dokladi).

Brambovci bodo imeli svojo navadno obleko, orožje pa dobodo od države. Oni ostanejo čas miru doma, kjer se bodo pa morali vaditi v orožji (eksercirati) vsako drugo nedeljo po službi božji meseca maja, junija, julija, avgusta, septembra in oktobra. Tudi bodo morali streljati po nekoliko dni v letu v tarčo (cilj). Imeli bodo svojo kompanije, bataljone i. t. d. in bodo si sami volili svojo častnike (oficirje) do stotnika (kapitana). Brambovci imajo zgrabit za orožje samo o vojaki, da pomagajo redni vojski, samo v tistih kronovinah, ktere bi ravno hotel napasti sovražnik, in so dolžni iti samo kak dan hoda daleč od svojega doma. O času vojske bodo tudi plačani in dobi prostak po 54 kr. na dan. Ako bi pridrl sovražnik do njih doma, ne bo jih smel imeti za vpornike (puntarje) in jim zato požigati ali pleniti vasi, ampak jih bo imel za prave vojake; v tem se torej ločijo brambovci od „črne vojske“.

Redni vojaki imajo služiti po šest prvih let, kot navadni vojaki, in po drugih šest let v rezervi. Dokler služijo prvih šest let, morajo iti, če treba, tudi čez mejo našega cesarstva na ptuje sovražniku nasproti ali morajo ga tje poditi. Tako morajo tudi rezervisti (kteri se pa sklicujejo pod orožje samo čas vojske) prva tri leta služiti, ako bi bilo sila treba, zunaj Avstrije; tisti pa, ki imajo zadnja tri leta reserve, se bodo smeli rabiti samo v cesarstvu po mestih in trdnjavah.

Redni vojaki se bodo rekrutovali vsako leto iz možkih, starih 20, 21, in 22 let, tako da bodo vojaki vsi, razun tistih, ktere smo omenili koj v začetku. Ker ne bi pa vedeli, kam bi deli toliko vojakov, pa da ne bi dežela preveč trpela, ako bi bili vsi mladi ljudje iz doma, bodo koj dali odpust (urlavb), ki bodo trajal ves čas miru: 1.) vsem državnim, deželnim in občinskim uradnikom; 2.) dobrim učencem srednjih in viših šol; 3.) gospodarjem fabrik in večih, pa ne prevelikih zemljišč, ako jih je neobhodno doma treba. Ko so ti odbiti, bodo vsi drugi igrali (lozali), in po igri jih ima biti spet odbitih še polovica, ki pojde tudi domú za ves čas miru. Vsi ti pa, ki so dobili trajavni (zatrdni) odpust, morajo stopiti vsako leto po pet celih tednov skupaj v regimento in se vaditi v orožji. — Taka je postava. Državni zbor jo bode pa menda v tem spremenil, da sklene 1.) naj služi vsak samo po tri, mesto po šest let, kot navaden vojak v liniji, in pa po šest let v rezervi, in sicer po 3 leta v prvi, in po tri leta v drugi rezervi, 2.) naj ne razsodi lozanje, kdo da ima iti domú na odpust, ampak naj se razdelijo, ko so se spustili domu na odpust utadniki i. t. d. vsi drugi novinci (rekruti) na tri ali na dva dela, pa naj se pošlje domu prvo leto prvi, drugo leto drugi, in tretje leto tretji del, tako da bi bil čas miru, vsak možki samo po eno leto oddaljen od doma. Nadjamo se, da bode državni zbor, ki se ima zbrati iz deželnih poslancev na Dunaji, to postavo tako preuredil, da bode ustreženo cesarstvu in narodom avstrijskim. K.

D O P I S I.

Iz Gorici 30. dec. L. L.

(Konec)

Ker smo pa že pri deklamaciji, naj dodamo še nekaj splošnih opombic. Kvintilijanovo svarilo: Non auctores modo, sed etiam partes operis elegeris. velja tudi v deklamacijskem pomenu. Vse pesmi niso za deklamacijo, če jim je tudi pisatelj narveči mojster; nar manj pa nektere samo lirčne. Ti mehki, jokajoči glasi so le za primerno milotožno muziko, in naj jim jo zunanja oblika tudi nekaj epična. Deklamacijska umetnost tirja pa bolj djanjski razvitek, epiko samo,

ali to in liriko ob enem. Morda poroče kdo: Stoji ali nisi še slišal nobenega dramatičnega odlomka deklamovati? Pač, sem že. Posebno v dramatičnih delih je marsikako patetično mesto prav dobro za deklamovanje, kakor na pr. „Slovo device Orleanske“. Tudi elegija se nam dopada, vendar v obeh nam kaže deklamator občutke, ki prihajajo več iz zunajnosti, poslušavca v litriči bolj razumljive objektivnosti. V odlomku gledamo po čustvih in značaju že dobro znano osebo. V nektarih pesnih je mnogo relativnih resnic, ki se nanašajo samo na pesnika v kakem položaji, v kakem času; deklamatorjeve oči, obrazne črtice in roke malo opravijo, ker ni prave situacije: groza, obup, strah, sočutje itd. vse to manjka, ali ni motivano dovolj. Deklamator ni namreč samo organ za uho, on je tudi prikazen za oči. Če pa nima priložnosti, da sklene prošé roki, da mu groze oči temnjajo in lasje po koncu vstanejo, da se ironično posmehne, da je oseba v izmišljenem dialogu, da je posemski junak tako rekoč on sam, z ono besedo, ako se ne more popolnoma poslužiti zunanjih pripomočkov opirajo se na dotične situacije: mora biti vse njegovo vedenje le enolično, ali je deklamator tako izurjen, da nas nekako zamakne z glasom, z izreko, in s primernimi oddihleji in s poudarkom, da se nam dopada s tem brez posebnega udskega gibanja, kar velja o gorí imenovani deklamaciji „prve ljubezni“. G. dr. Bizjaka pa zopet prosimo da svojo umetnost tudi v kaki baladi ali romanci pokuše.

Ker nam je slov. deklamovanje prav pri srečju, smo se tudi nekoliko več pri tem predmetu pomudili. Ne moremo pa tega sporočila skleniti, da bi še kake ne izrekli gledé na prihodne veseliske programe. Kaj, ko bi se še ta predpustni čas vsaj enkrat kaka šaljiva igra igrala? „Variatio delectat“, je stara in resnična prislovica, in zraven bi bila beseda prav narodna. Slavni čit. odbor, ki je dozdejže toliko hvalevrednega napravil, naj enkrat tudi to poskusi. Marsikteri za igro sposobni mladenč bi bil morda tudi v naših viših zavodih dobiti, se ve da z dotičnim vodstvenim dovoljenjem, da ne omenimo še drugih gospodov in gospodičin, ki so se že z uspehom poskusili na čit. odru. Igra bodi na p. samo en akt dolga, da trpi k večjemu pol ure, in tacihi imamo še precej. Lahko se pa taka igra tudi nalašč napravi.

In tako, Bog daj srečo in čit. udom prav vesel zimski čas.

F. Z.

DOMAČE VESTI.

Iz Gorice. (Čudna prikazen) Neki 81 letni gospej v Gorici je zrasel lani eden nov zob, letos pa ji raseta še dva.

Iz Gorice. 12 t. m. (Nar. novejšje). Sinoči je smuknil železn. vlak pri Rubijah (1 uro od Gor.) s kolovoza; mašina je obvisela nad nekim vladuktom; nihče ni poškodovan. Vlak je prišel še le ob 5 u. zjut. v Gorico, namesti ob 11. no noči. —

Iz okolice gorške: 9. t. m. so privlekli iz trnovskega gozda v Gorico enega volka in eno volčičo, umorjena s strihninom. V želodcu sta imela polno, še ne prebavljene srnine (srnjega mesa). V enem letu sta podavila kakih 80 srn. Na vprašanje od tukaj je došlo od ministerstva povelje, da naj se shranita, volk v deželnem, volčica pa v gimnazijskem muzeji.

(Duhovnom na znanja.) Umrl je 20 dec. l. l. g. Pavel Fabris, duh. v pokoji v Karminu. —

POLITIŠKI OGLED.

Tudi danes se ne upamo še čez meje našega cesarstva; vnanje zadeve bi nas utegnile predalec zapeljati. Politiške stranke v naši državi, o kterih smo v 1. listu „Dom.“ govorili, so dobile po naj novejšem ces. patentu zopet nove kurjave. Šest let stari prepis v Avstriji se vrti sploh okoli državnega zbora na Dunaji. Centralisti in avtonomisti (Nemci) hočejo imeti (vsaki po svojem) širjega (za vse cesarstvo) in ožjega (za slovansko-nemške dežele); federalisti samo širjega, dualisti ne tega ne onega, ampak le 2 delegaciji iz dežel ta kraj in ukraj Litave. Zdaj z januarnim patentom vabi cesar neogerske dežele v tak zbor, kateri ni ne ožij, ne širji, pa to že zopet ni nikomur po volji; vse stranke, razun Poljakov in dualistov so nekako knjajo. Bog pomagaj! Nemcem, vsem zaljubljenim v februarni patent, ni to prav, da bo napovedani izredni zbor imel samo pravico svetovati, pa ne sklepati; tak izreden zbor sklicati, da se pravi prelomiti februarni patent, kateri je njim začetek in konec vse modrosti in pravičnosti; potle jim tudi to ni prav, da se bodo deželni zborom na voljo dalo, voliti poslance za na Dunaj, ali po kurijah kakor l. 1861 (*) ali pa izmed celega zbora. To jim pa zato ne diši, ker so prerajali, da, če p. čoski zbor v Pragi, in moravski v Brnu namesto po kurijah izmed celega zbora voli, utegnajo priti sami slovanski federalisti v dunajski zbor, ki bi imeli potem tam večino. Zato se centralisti in nemški liberalci ustijo, da ne bodo volili za drž. zbor; cesar pa ne verjamenjo. — Federalistom je to, da bo zbor zgolj svetovaven, sicer po volji, kakor tudi to, da smejo iz celega zbora voliti; bojé se pa, da bo izredni sedanji zbor začetek dualizma, češ, da kedar bodo enkrat na Dunaji, jim vlada poreče: zdaj začnite se pogajati z Ogrji po delegacijah. — Za deželne zборе bodo gotovo vsi narodi povsod volili, ali pa tudi potle izmed deželnih zborov za državni zbor na Dunaji, bomo videli drugi mesec. Mislimo pa da bodo. — Naj že bo tega kriv, kdor hoče, toliko je gotovo, da državni voz v slepi ulici, kamor so ga zavozili, globoko v blatu tiči; in če se stranke nočejo ali ne morejo zediniti in porazumeti, da bi pomagale izvleči ga in spraviti na pravo pot, kaj bo tedaj storiti? Odgovorite nam vi modri, „ustavi zvesti“ vekači, ki vam je vsaka oktrojena pičica (t. j. vse, kar cesar s svojim ministerstvom sam ob sebi naredi, brez državnega ali deželni zborov) gnjusoba, dasi meri mord na pravičnejšo popravo ustave, ki je sama le tudi oktrojena. Sila kola lomi; brž ko ne bo moral On, ki nas je l. 1860j1 na ustavni voz posadil, sam obračati ga in sam prave poti iskati. —

Borsni kurs na Dunaji. 11. jan. London, za 10 sterlinskih liber 2.50; — adljo srebra 1.50; cesarski cekin 6.26; — narodno posojilo (nacijonal) 69.50; Metaliques 59.20; posojilo od l. 1860: 84.25

Loterijske številke 5. t. m. v Trstu vzdignjene: 50, 21, 75, 52, 20.

Tujci v Gorici:

V gostivnici „pri 3. kronah“: 31.12. L. L. Franc Leitner, kupec došel z Dunaja; 26.12. Fr. Puschner kupec iz Benelek; 27.12. Andrej Gaston iz Trsta; Eduard Camburiso student iz Padove; 28.12. Maks. Unger kupec z Dunaja; 26.12. Val. Tavčer popotnik iz Dutovlj; Frano ... iz ... 27.12. ... iz ... Trsta — Pri „slatem angelu“: 26.12. Ant. Altenherl mornarstv. stotnik iz Polej; A. Vaista popotnik z Dunaja; 30.12. Jul. Gazzo kupec iz Trsta;

*) Po c. patentu od 26. febr. 1861 se volita, postavine, v našem goriskem zboru 2 poslance za drž. zbor, pa ne izmed celega zbora, kakor bi se zbornikom spopolnilo, ampak zbor, ki stoji 22 poslancev, razdeli se v 12 namen na 2 polovici, skupini ali kuriji, kterih vsaka izred sebe svojega poslance voli.

Prav. sodnikof, 6 poslancev velikega posestva, 2 posl. mesta Gorice, in 2 poslance kupčjske sbornice so ene kurija; vsi drugi poslanci mest, trgov, obetajskih krajev in kmetijskih občin so druga kurija. Vr.

31.12. Dominik Locatelli posestnik iz Trsta. — Pri „slatem levu“: 27.12. Karol Scheubeck kupec z Reke; Jan. Fortis, posestnik iz Trsta; 20.12. Polusso Ant. kupec iz Trsta; 31.12. Alojzi Grossini, sodnijski svetov. iz Benelek. — Pri „Palfersl“: 28.12. Antoniazzo Jož. student iz Cressa (Cherso); 20.12. Ernest Grossini tolografist iz Benelek. — Pri „Rajhu“: 31.13. Tih. Geiger kupec iz Padove.

V gostivnici „pri 3. kronah“ 3. januarja 1867: Jož. Elitencich, kupec, prišel iz Brna; Jan. Harris posest. iz Istrije; Frano. Janchi inženir iz Polej; Matija Leljan posest. iz Ronk; — 4.1. Gerdalge Posa in sja kupca iz Pariza; 6.1. Jan. Rizzo, kup. iz Trsta; 9.1. Fawstin Vigalla kupec iz Uredjo (Brosqia); 7.1. Born. Köhler iz Ljubljane; 8.1. Leon. Halglio, kupec iz Trsta; grošnja Kuno, raj. Gyulai z družino iz Pešta; 9.1. Angel Saltz, kupec iz Trsta. — Pri „slatem levu“: 3.1. Mojzes Morpurgo mešetar iz Trsta; Jan. Pavletič kupec iz Ajdovščine; B. Cagli kupec iz Trsta; 6.1. Ignaz Brauner popotnik iz Ogorakoga; N. Sartori, kupec iz Trsta. — Pri „slatem angelu“: 3.1. Ferd. Bomrath glavni inženir iz Trsta; 6.1. F. Tedeschi kupec iz Trsta; Domjnik Scarpa posestnik iz Trsta. — Pri „Marzini“ Jak. Gaulo literat iz Portogruaru.

Umrlí so po novem letu v Gorici:

1. januarja: Marušič Jan. 48 let star, delnar (delavec) oženjen, za kozicami; Nardin Innocenc Štof. 7 dni star, kupčevavec otrok, za božjastjo; žl. Braunizor Antonija, 10 mesecev, hči kupč. popravitelka za 75 3/4 Potalky Ford, 38 let, blazinar neqč. za jetiko; Masoti Jož, 82 l. neod. krojč. za naduho; — 5.1. Baskar Jož. Pr. 10 mesec, barvarja sin (kroup?) 6.1. Krafjhič Jan. 5 l. kovača sin (kroup?); 7.1. Bruner Frano. 64 l., hlapec, za vodenico; 7.1. Hartmann Jož, 2 m. 15 dni, malnolja sin, za božjastjo; Levan Jož, 68 l. kmet (vnanj) za naduho; Škarabot Mari, 64 l. kmet iz Sompasa, za vodenico; 8.1. Canevari Jan. 1 mes., brivca sin, za božjastjo; Culot Jovana 5 m., pasarja hči, za božjastjo; Haug Franciška, 83 l., vdova n. uradnika, za starostjo (marazmóm).

Uradni oznanilnik.

Medik. C. k. okrožna sodnja v Gorici dd. 7.10.1866 št. 4915 razglasa, da se bo valed tožbe Marije Belantičevke rej. Golja, Andreja Belantič-a hiša št. 220 št. V. P. v Gorici, ocnjena na 3180 gold. a. v. dne 8. februarja, 8. marca in 8. aprila 1867. po občni dražbi prodajala (kantirala).

— C. k. okrajna sodnja v Sežani dne 10.10.1866 št. 2619 razglasa, da se bo valed tožbe Fr. gr. Sbruglio-a promoženjo Luk. in Marije Furlan iz Gabrovice, ocnjeno na 9318.57 a. v. dne 23. januarja 1867 prodajala.

— C. k. okr. sodnja v Taminu nazn. da se bo valed tožbe Ant. Gaberčička iz Kaminj, Luk. Medved-a iz Krna hiša in drugo promoženjo 14. februarja in 22. marca 1867 pri imenovanu sodnji prodajala.

Službe razpisane: Služba učenika in organista v Kanalu do 31. februarja 1867 (plača 555 f. 50 kr. a. v. prosto stanovanje); služba učenika na c. k. glavni šoli v Trstu do 31. januarja 1867; letna plača 225 g. in za stanovanje 120 g. a. v.) —

Trini hitni kup v Gorici. Pšenica (10 jan.) po gold. 3.50 kaznanik goriški (posinalo); ječmen 3.25; oves 1.40; sirk (turčica) 1.95. —

O P O M I N.

Da nam bo mogoče adrese natisniti in razpošljanje lista vrediti, prosimo domače in vnanje prijatelje našega lista, naj bi se urno naročevali. Tudi od domačih čč. naročnikov (zlasti na dolanjem Krasu in v Brdih) želimo, da bi nam blagovoljno naznanili pošto, ali pot, po kateri jim list nar. hitrejšo dohaja. Kjer pa pošte ni, naj se nam naznani, po kom in kam naj se jim „D.“ pošilja. V Gorici se bo list gosp. naročnikom na dom nosil. Naračnino od naročnikov v mestu in okolici prejema tudi opravilnik „Domovinin“ a. Štefan Bitežnik. Kdor hoče „Domovino“ pri ali po gosp. Soharji prejemati, naj tudi naračnino nje mu odrašta. Tudi privatna oznanila (inserati) za „oznanilnik“ se oddajajo lahko pri g. Soharji. — Naračnine za četr let ni vredno pošljati. —

Vredništvo.

Spisov, ki niso vsaj za vredništvo s pravim imenom podpisani, ne sprejemamo. Vr.